19 Μαρτίου 2023

Κυριακή τῆς Σταυροπροσκυνήσεως (Schmemann Alexander Protopresbyter (1921-1983))

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Θεολογία και Ζωή / Ορθόδοξη πίστη

Ἀπὸ τὰ παμπάλαια χρόνια, τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου τῆς τρίτης ἑβδομάδος τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ὁ σταυρὸς μεταφέρεται στὸ κέντρο τοῦ ναοῦ, καὶ ὁλόκληρη ἡ ἀκόλουθη ἑβδομάδα εἶναι γνωστὴ ὡς ἑβδομάδα τοῦ Σταυροῦ. Ξέρουμε πὼς ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστὴ ἀποτελεῖ μιὰ προετοιμασία γιὰ τὴ Μεγάλη Ἑβδομάδα, τότε ποὺ ἡ Ἐκκλησία θὰ ἀνακαλέσει στὴ μνήμη της τὸν πόνο, τὴ σταύρωση καὶ τὸ θάνατο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πάνω στὸ σταυρό. Ἡ προβολὴ τοῦ σταυροῦ στὴ μέση τῆς Σαρακοστῆς, μᾶς ὑπενθυμίζει τὸ σκοπὸ τῆς βαθύτερης καὶ ἐντατικότερης ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Σαρακοστῆς. Ἔτσι εἶναι ὁ κατάλληλος τόπος ἐδῶ, γιὰ νὰ σκεφτοῦμε τὸ ρόλο τοῦ σταυροῦ, αὐτοῦ τοῦ σημαντικότατου καὶ χαρακτηριστικότατου ὅλων τῶν Χριστιανικῶν συμβόλων.

Τὸ σύμβολο αὐτὸ ἔχει δύο στενὰ ἀλληλένδετες σημασίες. Ἀφενὸς εἶναι ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸ τὸ ἀποφασιστικὸ ὄργανο μὲ τὸ ὁποῖο ὁλοκληρώθηκε ἡ ἐπίγεια ζωὴ καὶ διακονία τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἡ ἱστορία ἑνὸς φοβεροῦ καὶ τρομακτικοῦ μίσους ἐνάντια σ' Αὐτὸν ποὺ ὁλόκληρη ἡ διδασκαλία Του ἐπικεντρώθηκε στὴν ἐντολὴ τῆς ἀγάπης, καὶ ποὺ ὁλόκληρο τὸ κήρυγμά Του ἦταν μία κλήση σὲ αὐτοθυσία στὸ ὄνομα τῆς ἀγάπης. Ὁ Πιλάτος, ὁ Ρωμαῖος κυβερνήτης στὸν ὁποῖο μεταφέρθηκε ὁ Χριστός, ἀφοῦ Τὸν συνέλαβαν, Τὸν ἐκτύπησαν καὶ Τὸν ἔφτυσαν, λέει, «ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω» (Ἰωάν. 19, 4). Αὐτὸ ὅμως προκάλεσε ἕνα ἰσχυρότερο ξέσπασμα: «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν!» φωνάζει τὸ πλῆθος.

Ἔτσι ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ θέτει ἕνα αἰώνιο πρόβλημα, ποὺ σκοπεύει στὸ βάθος τῆς συνειδήσεως: γιατί ἡ καλωσύνη ξεσήκωσε ὄχι μόνο ἀντίθεση, ἀλλὰ καὶ μίσος; Γιατί ἡ καλωσύνη σταυρώνεται πάντοτε σ' αὐτὸν τὸν κόσμο;

Συνήθως ἀποφεύγουμε νὰ δώσουμε ἀπάντηση σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, ἐπιρρίπτοντας τὴν εὐθύνη σὲ κάποιον ἄλλο: ἂν ἤμασταν ἐκεῖ, ἂν ἤμουν ἐκεῖ ἐκείνη τὴν τρομερὴ νύχτα, δὲ θὰ εἶχα συμπεριφερθεῖ ὅπως οἱ ἄλλοι. Ἀλλοίμονο ὅμως, κάπου βαθιὰ στὴ συνείδησή μας γνωρίζουμε πὼς αὐτὸ δὲν εἶναι ἀλήθεια. Ξέρουμε πὼς οἱ ἄνθρωποι ποὺ βασάνισαν, σταύρωσαν καὶ μίσησαν τὸν Χριστὸ δὲν ἦταν κάποιου εἴδους τέρατα, κατεχόμενα ἀπὸ κάποιο ἰδιαίτερο καὶ μοναδικὸ κακό. Ὄχι, ἦταν «ὅπως

ὅλοι μας». Ὁ Πιλάτος προσπάθησε ἀκόμη καὶ νὰ ὑπερασπιστεῖ τὸν Ἰησοῦ, νὰ μεταπείσει τὸ πλῆθος, προσφέρθηκε ἀκόμη καὶ νὰ ἀπελευθερώσει τὸ Χριστὸ ὡς κίνηση καλῆς θελήσεως, χάριν τῆς ἑορτῆς, ὅταν κι αὐτὸ ἀπέτυχε, στάθηκε μπροστὰ στὸ πλῆθος καὶ ἔνιψε τὰ χέρια του, δείχνοντας τὴ διαφωνία του σ' αὐτὸ τὸ φόνο.

Μὲ λίγες πινελιὲς τὸ εὐαγγέλιο σχεδιάζει τὴν εἰκόνα αὐτοῦ τοῦ παθητικοῦ Πιλάτου, τοῦ τρόμου του, τῆς γραφειοκρατικῆς του συνειδήσεως, τῆς δειλῆς του ἀρνήσεως νὰ ἀκολουθήσει τὴ συνείδησή του.

Δὲ συμβαίνει ὅμως ἀκριβῶς τὸ ἴδιο στὴ δική μας ζωὴ καὶ στὴ ζωὴ γύρω μας; Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ πιὸ κοινότυπη, ἡ πιὸ τυπικὴ ἱστορία; Δὲν εἶναι παρὼν συνεχῶς μέσα μας κάποιος Πιλάτος;

Δὲν εἶναι ἀλήθεια πὼς ὅταν ἔρθει ἡ στιγμὴ νὰ ποῦμε ἕνα ἀποφασιστικό, ἀμετάκλητο ὄχι στὸ ψεῦδος, στὴν ἀδικία, στὸ κακὸ καὶ στὸ μίσος, ἐνδίδουμε στὸν πειρασμὸ νὰ «νίψουμε τὰς χεῖρας μας»;

Πίσω ἀπὸ τὸν Πιλάτο ἦταν οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶτες, οἱ ὁποῖοι ὅμως ὑπερασπιζόμενοι τὸν ἑαυτό τους θὰ μποροῦσαν νὰ ποῦν: ἐκτελέσαμε ἁπλῶς διαταγές, μᾶς εἶπαν νὰ «ἐξουδετερώσουμε» κάποιον ταραχοποιὸ ποὺ προκαλοῦσε ἀναστάτωση καὶ ἀταξία, γιὰ ποιὸ πράγμα μιλᾶτε λοιπόν; Πίσω ἀπὸ τὸν Πιλάτο, πίσω ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες ἦταν τὸ πλῆθος, οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι ποὺ ἕξι μέρες πρὶν φώναζαν «Ὡσαννά», καθὼς ὑποδέχονταν θριαμβευτικὰ τὸ Χριστό, κατὰ τὴν εἴσοδό του στὴν Ἰερουσαλήμ, μόνο ποὺ τώρα ἡ κραυγὴ τους ἦταν «Σταύρωσον αὐτόν!» Ἔχουν ὅμως καὶ γι' αὐτὸ μία ἐξήγηση. Δὲν εἶναι οἱ ἡγέτες τους, οἱ διδάσκαλοί τους καὶ οἱ κυβερνῆτες τους αὐτοὶ ποὺ τοὺς ἔλεγαν πὼς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦταν ἕνας ἐγκληματίας, ποὺ κατέλυσε τοὺς νόμους καὶ τὶς συνήθειες, καὶ γι' αὐτό, βάσει τοῦ νόμου, «πάντοτε βάσει τοῦ νόμου, πάντοτε σύμφωνα μὲ τὸ ὑπάρχον καταστατικό», πρέπει νὰ πεθάνει...; Ἔτσι κάθε συμπαίκτης σ' αὐτὸ τὸ τρομακτικὸ γεγονὸς εἶχε δίκαιο «ἀπὸ τὴν πλευρά του», ὅλοι δικαιώθηκαν. Ὅλοι μαζὶ ὅμως δολοφόνησαν ἕναν ἄνθρωπο στὸν ὁποῖον «οὐδὲν εὑρέθη αἴτιον». Ἡ πρώτη σημασία τοῦ σταυροῦ συνεπῶς εἶναι ἡ κρίση τοῦ κακοῦ, ἡ μᾶλλον τῆς ψευδοκαλωσύνης αὐτοῦ τοῦ κόσμου, μέσα στὸν ὁποῖο πανηγυρίζει αἰώνια τὸ κακό, καὶ ὁ ὁποῖος προωθεῖ τὸν τρομακτικὸ θρίαμβο τοῦ κακοῦ πάνω στὴ γῆ.

Αὐτὸ μᾶς μεταφέρει στὴ δεύτερη σημασία τοῦ σταυροῦ. Μετὰ τὸ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ ἀκολουθεῖ ὁ δικός μας σταυρός, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Χριστὸς εἶπε, «εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι,... ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι» (Λουκ. 9, 23). Αὐτὸ σημαίνει πὼς ἡ ἐπιλογὴ ποὺ εἶχε νὰ κάνει ὁ καθένας ἐκείνη τὴ νύχτα –ὁ Πιλάτος, οἱ στρατιῶτες, οἱ ἀρχηγοί, τὸ πλῆθος κι ὁ

καθένας μέσα στὸ πλῆθος – εἶναι μία ἐπιλογὴ ποὺ τίθεται συνεχῶς καὶ σὲ καθημερινὴ βάση μπροστά μας. Ἐξωτερικά, ἡ ἐπιλογὴ ἔχει νὰ κάνει μὲ κάτι φαινομενικὰ ἀσήμαντο γιά μᾶς, ἤ δευτερεῦον. Γιὰ τὴ συνείδηση ὅμως τίποτε δὲν εἶναι πρῶτο ἤ δεύτερο, ἀλλὰ τὸ καθετὶ μετρᾶται ἂν εἶναι ἀληθινὸ ἤ ψεύτικο, καλὸ ἤ κακό. Τὸ νὰ σηκώνεις λοιπὸν τὸ σταυρό σου καθημερινὰ δὲν εἶναι ἁπλῶς τὸ νὰ ἀντέχεις τὰ φορτία καὶ τὶς μέριμνες τῆς ζωῆς, ἀλλὰ πάνω ἀπ’ ὅλα τὸ νὰ ζεῖς ἁρμονικὰ μὲ τὴ συνείδησή σου, τὸ νὰ ζεῖς μέσα στὸ φῶς τῆς κρίσεως τῆς συνειδήσεως.

Ἀκόμη καὶ σήμερα, μὲ ὅλο τὸν κόσμο νὰ κοιτάζει, ἕνας ἄνθρωπος στὸν ὁποῖο «οὐδὲν εὑρέθη αἴτιον» μπορεῖ νὰ συλλαμβάνεται, νὰ βασανίζεται, νὰ κτυπιέται, νὰ φυλακίζεται ἤ νὰ ἐξορίζεται. Ὅλα αὐτὰ δὲ «ἐπὶ τὴ βάσει τοῦ νόμου», χάριν τῆς ὑπακοῆς καὶ πειθαρχίας, ὅλα στὸ ὄνομα τῆς τάξεως, γιὰ τὸ καλὸ ὅλων. Πόσοι Πιλάτοι δὲ νίπτουν τὰ χέρια τους, πόσοι στρατιῶτες δὲ σπεύδουν νὰ ἐκτελέσουν τὶς διαταγὲς τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας, πόσοι ἄνθρωποι ὑπάκουα, δουλόπρεπα δὲν τοὺς χειροκροτοῦν, ἤ τουλάχιστον δὲν κοιτάζουν σιωπηλὰ τὸ κακὸ ποὺ θριαμβεύει; Καθὼς μεταφέρουμε τὸ σταυρό, καθὼς τὸν προσκυνοῦμε, καθὼς τὸν ἀσπαζόμαστε, ἂς σκεφτοῦμε τὴ σημασία του. Τί μᾶς λέει, σὲ τί μᾶς καλεῖ; Ἂς θυμηθοῦμε τὸ σταυρὸ ὡς ἐπιλογὴ ἀπὸ τὴν ὁποία κρέμονται τὰ πάντα στὸν κόσμο, καὶ ποὺ χωρὶς αὐτὸν ὅλα στὸν κόσμο γίνονται θρίαμβος τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ σκότους. Ὁ Χριστὸς εἶπε, «εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον» (Ἰωάν. 9, 39). Σ’ αὐτὴ τὴν κρίση, μπροστὰ στὸ δικαστήριο τῆς σταυρωμένης ἀγάπης, τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς καλωσύνης, δικάζεται ὁ καθένας μας.

Πηγή: agiazoni.gr